

Kõrgem Kunstikool Pallas

Maaliosakond

Head asjad

Lõputöö

Autor: Siiri Kängsepp

Juhendaja: Kaspar Tamsalu

Tuuli Puhvel

Tartu 2020

SISUKORD

Sissejuhatus.....	3
Projekt/essee	4
Kollaažialoost, kunstiliigi kujunemisest ja olemusest, mulle enim meeldinud kunstnikest.....	16
Kokkuvõte.....	19
Summary	21
Allikad	22
Lisad.....	23

Sissejuhatus

Minu lõputööks on segatehnikas maal “Head asjad”, maali mõõdud 160 x 106 cm.

Ideed tekivad minu peas kavandamise käigus kompositsiooni loomisel. Kavandiks teen kollaaži. Otsin, valin ja liigitan pilte, mis minu jaoks tunduvad huvitavad või atraktiivsed. Siis kombineerin ja ühendan neid ning loon uue reaalsuse. Tulemus on eelkõige dekoratiivne ja vaatamänguline, kuid tekkinud on ka narratiiv. See võibki olla minu viis leida kontakti oma alateadvusega. Käesolev lugu viis mind rändama lapsepõlvemaale, äratas palju uinunud mälestusi, tõi välja fragmente, mille olin kaotanud. Minu pilt peegeldabki neid mälestusi ning seob käesoleva hetkega.

Töö kirjaliku osa kujundan samuti kollaažina. Kirjutan seda kui kollaažikirjanik - kirjutan endast, kujunemisest kunstnikuna, mälestuskildudest, kollaažitehnikast. Nagu minu piltki, on töö kirjalik osa koostatud ribadena üksteist täiendavatest fragmentidest: lõigud tööprotsessist, mälestustest, kasutatud tehnikatest, katsetustest, otsingutest, kollaažist moodsas kunstis.

Projekt/essee

Kõik algas sellest, kui käisin Tartu Kunstikoolis ettevalmistuskursustel. Ülesandeks anti rebida ajakirjadest ribasid ja luua kompositsioon. Tükke kokku pannes lähtusin vaid visuaalsest vaatepunktist, sellest, et värvid ja pinnad üksteist täiendaksid, tekiks harmooniline tervik, kompositsioon oleks tasakaalus, huvitav ja “töötaks”. Mulle endale hakkasid need tööd, mis olin neil kursustel teinud, väga meeldima, Vaatasin neid ja pidasin aru, et nendest võiks midagi suuremat teha. Mõtlesin, et võiks lasta trükituna mõne suure pildi teha niisama enda rõõmuks. Seda ise maha maalida tundus tookord liiga keeruline ning võimatu. Kolmandal kursusel ühel maalikursusel soovitas juhendaja Sirje Petersen otsida maali kavandiks või aluseks mingi pildi. Mulle meenusid oma vanad kollaažid. Näitasin õppejõule ühte ja talle see meeldis. Kohendasin seda kavandit veel mõnevõrra, muutsin veidi tähenduslikumaks, lisisin vastuolusid ja sündis maal “Rahu ja vaikus” sarjast “Abstraktsioon”. Hiljem olen teinud veel maalikavandeid samal põhimõttel. Otsin inspireerivat materjali kavandi jaoks ajakirjadest. Lehitsen neid, vaatan korduvalt läbi... leian mingi huvitava pildi, foto, siis jääb silma mingi pilt või pind, mis tundub huvitav ja äratav tähelepanu. Otsin edasi ning leian midagi eelnevale täienduseks kuni tekib mingi visuaalne tervik. Tulemus on dekoratiivne, vaatamänguline, isegi unenäoline. Eneselegi üllatuseks tekib sinna ka lugu.

Kui tegin maaliks oma esimest kollaaži, siis ma lihtsalt maalisin ümber suurendatud pildi. Fotode põhjal maalimine on väga töömahukas, samas ka põnev väljakutse. Maal sai ligilähedaselt fotorealistlik, aga seda tehnikat ma piisavalt ei valda. Tegin üsna katse-eksituse meetodil, omaenese tarkusest, otsisin lahendusi töö käigus. Mõndagi pidin korduvalt üle tegema, kuni jäin ise tulemusega rahule. Ma otseselt ei taotlenud fotorealismi, tahtsin lihtsalt maalile üle kanda sedasama efekti, mida nägin kavandil. Tegelikult oleks võinud teha seda mitmel viisil – tükke suurendada, pilt vormistadagi kollaažina. Selle peal ma tookord ei tulnud ka. Mind inspireerivad värvid, pealegi mulle meeldis maalida. Avastasin, et niiviisi kollaaži suurendamise kaudu on võimalik tekitada päris võimsaid maale. Kui juba väike pilt näib hea, siis suurelt on see palju võimsam - efektne, nähtav, jõuline. Olen loomult esteet, mulle meeldib väljapeetud teostus. Käesolevas töös katsetan segatehnikaga. Loodan, et see muudab tulemuse huvitavaks, mitmekesiseks, samas hoiab kokku aega ja lihtsustab tööd.

Segatehnika lisab võimalusi luua muljeid. Kollaaž, digiprint lõuendile, fotod, maalimine, laseerimine, impasto. Mõnikord võib anda digiprintitud foto kasutamine parema efekti kui sama pilt fotorealistliku maalina. Lisaks on palju kiirem. Samas ise värve segades

saab kohe valida õiged toonid, jooksvalt muudatusi teha, korrigeerida. Trükkimisel võib tonaalsus siiski muutuda, erinevate katsetuste tegemine läheb üsna kulukaks, eriti kui trükkida lõuendile. Pildi värvilahendus peab olema harmooniline ja väljapeetud. Ühte kohta muutes muutub ka teine. Põhimõtteliselt on võimalik järgmisi löike muutes kõik jälle tasakaalu panna, samas ei ole ka, sest üldmulje võib minna valeks.

Tegin maalikavandi valmis. Komponeerisin, kuni jäin tulemusega rahule (Foto 1.). Loodud pilt meeldis mulle. Olen rahul, kui tunnen, et kõik on paigas, võin seda pilti lõputult vaadata, jäädagi vaatama, ei saa silmi pealt ega tüdine, kui tekib tervik. Väljapeetud värvilahendus, eri mustri- ja struktuuridetailid, kompositsioon, rütm. Õnnestunud kompositsioon tõmbab vaataja pilke. Kompositsiooniks võib nimetada igat motiivide ehk üksikelementide liitmist, kus need siis sulatatakse üheks tervikuks, olgu see siis lihtne või komplitseeritud lahendus. Seega on kompositsiooni mõtteks ja sisuliseks ülesandeks siduda omavahel üksikelemendid, millest kompositsioon koostatakse, ühendada need lahutamatuks tervikuks. Hea kompositsioon on selline, kust pole midagi ära võtta ega juurde lisada.

Foto 1. Kavandamine.

Mõned kavandil olevad osad lasksin teenustööna suurendada vastavalt õigetes mõõtudesse ja välja trükkida. Selleks skaneerisin sisse kavandi fotod ja tegin nendest failid, mis sobiksid trükkimiseks. Ühe pildi lasksin trükkida lõuendile, kaks pilti paberile. Paberile trükkisin roosi ja notsu, neid lasksin igaks juhuks teha mitu erinevat varianti, mõned heledamad, mõned tumedamad, et oleks võimalik valida sobivaim, sest ei olnud kindel, kas tulemus vastab kohe soovitul. Läks nii, et foto-osa vaatega aknast, mis lõuendile trükitud, sai

üksjagu tumedam, kui olin soovinud ning ei sobinud üldse. Pealegi oli see veidi sooja tooniga, paberile trükitud sead ja roosid tulid aga liiga jaheda, sinaka tooniga, natuke triibulised ka. Õnneks ei paistnud triibud välja nendel pildidel, mida töös kasutasin.

Maali aluseks valisin Soome papi, sest papist alus toetab kollaazi materjale palju paremini kui lõuend. Papile taha liimisin liistud, need toetavad, hoiavad suure papi jäigana, et see ei laperdaks. Hiljem saab nende liistude külge ka raami kinnitada. Karestasin papi sileda läikiva pinna peene liivapaberiga, et tekiks parem nakkumine. Kruntisin pinna lahja kruntvärviga kolm korda üle, kihtide vahepeal natuke lihvisin ka, et aluspind saaks ikka võimalikult korralik, ühtlane ning sile. Kavandi pealt mõõtsin ning arvutasin ümber erinevate pildidetailide mõõdud ja asukohad.

Kõigepealt kleepisin pildile paika roosipildi. Valitud riba lõikasin noaga välja mööda piirjooni, kleepisin selle PVA liimiga alusele jälgides, et ei jääks mulle alla ega kortse sisse, silusin riba korralikult kinni. PVA liimiga katsin pildi ka pealtpoolt. Seejärel lõikasin parajaks lõuenditüki. Kleepisin selle samuti PVA liimiga oma kohale.

Kui olin roosiriba ja fotolõuendi parajaks mõõtnud, välja lõiganud, pildile liiminud (Foto 2), sain veenduda, et kõik on tõesti liiga tume ja tuhm ning jätab töös hoopis erineva mulje sellest,

Foto 2. Fotolõuendi kleepimine.

mida olin taotlenud - muudab pildi süngeks ja ei ole ilus ka. Kahtlustasin juba niigi, et pilt hakkab raskelt või liiga tõsiselt mõjuma. Ma kindlasti ei taotlenud rõhuvat või sünget meeleolu, vaid vaikset mõtlikku tagasivaadet.

Papp, millelt lõuendi maha tõmbasin, sai vigastada, pahteldasin selle üle, lihvisin ning kruntisin uuesti. Kleepisin roosid ja lõuendi. Teipe kasutades hakkasin maalima triipe ja lõiku abstraktsest maalist. Sain seda üsna vähehaaval teha, sest õlivärv kuivab kaua. Et kuivamist kiirendada, segasin värvi hulka kiiresti kuivavat linaõli.

Kleepisin pildile notsu. Tulemus oli kesine - nagu oli ja ei olnud ka. Olin ummikus. Abstraktse maali osa näis olevat õnnestunud, kuid üldmuljega ei saanud rahule jääda, midagi oli valesti. Ei suutnud otsustada, kuidas jätkata.

Mõtlesin teha uue, teise töö, et jäägu see esimene siis pealegi mustandiks, proovimiseks. Lasksin uue pildi tarbeks uued detailid trükkida. Lõuendiosa tegin veel heledamaks. Roose ja notsusid tegin ka lisaks, lasksin nendel veel ka täiendavalt toone, värvitugevust, värvitemperatuuri erinevateks muuta. Siis jäin tulemusega rahule. Proovisin erinevaid pahtlisegusid. Segasin segusse kuivanud tükke, proovisin jämeda harjaga. Tegin ka väiksemaid katsetusi, proovitükkidele pahtliga tõmbeid, et näha, kuidas saada võimalikku sarnasust kavandil olevale fotole ning võibolla katsetuste käigus leida juhuslikult mõne uue ja huvitava nüansi. Tahtsin, et minu pahtlitõmmetes oleks sama vabadus, hoogsus mis kavandi omades. Katsetasin erinevaid segusid (Foto 3). Proovisin jämedamateralist pahtlit. Liiga peenega saab liiga ühtlane. Pahtlilabidaga tehes saab kõik ülearu sile. Missuguse kaabitsaga siis tõmmata? Kõva harjaga? Mis annaks parajalt ebäühtlase pinna? Peaks lisama mingit struktuuri, teralisust. Kust seda võtta? Purustasin kuivanud pahtlit natuke, segasin need tükid värskesse segu sisse. Taotlus oli, et pind tuleks ebäühtlaselt triibuline. Aluspinna ja pahtli toonid on pisut erinevad. Tekkis mõte, et peaks aluse ka kergelt üle pahteldama enne triibutamist.

Kogu see lõik peab kindlasti olema täpselt ühte tooni - naturaalne valge. Mulle meenutab see lund ja tuisku.

Foto 3. Pahtli katsetused.

Esimesel variandil tegin mitmeid rumalaid vigu. Tundsin end väga ebakindlalt ja otsustusvõimetuna. Varem olin arvanud, et teostuse osas on kõik üsna lihtne – trüki ainult valmis ja pätsi kokku, natuke värvi lisaks ja valmis ta ongi. Mul on erinevate tehnikate katsetustega väga vähe kogemusi. Millegipärast osutus realselt kõik palju keerulisemaks, kui algul arvasin. Võib-olla oskasin ise kõike oma ebakindluses liiga keeruliseks mõelda, muutusin pelglikuks ja läksin krampi ning mõtlesin üle.

Mustandpilt nagu on ja ei ole ka. Pole päris õige. Olen nõutu, ei teagi, kuidas jätkata. Fragment, millel vaade aknast, see peaks ikkagi veel veidi heledam olema. Käsitsimaalitud triibud ei ole ka päris õiged. Ma lihtsalt ei näe praegu, kuidas edasi. Üks asi viib teiseni, kuid kahjuks üks asi võib ka takerduda teise taha.

Teen paar proovitükki maali teise variandi jaoks, puhtandi jaoks. Otsustasin teha lõuendile. kinnitasin lõuendi papile. Sellele tükile mahtus kaks riba, lõiku. Teen hallid triibud igaks juhuks lõuendile ja abstraktse maaliriba samuti. Saan neist hiljem valikuid teha. Õige värvikompositsioon ja -tasakaal on ülioluline. Alustan nüüd nii, et algul kasutan akrüülvärve. Kiirem kuivamine võimaldab kiiremini uusi kihte juurde lisada, korrekture teha. Mõõdan kaugused, märgin ära, tõmban teise papitüki servaga märkjooned, selle järgi teibin. Samal ajal peaks tegelema mustandpildiga edasi, ootan värvi kuivamist. Jah, peaks tegelema, aga kuidas?

Mustvalge anonüümne foto. Mustvalge foto, natuke vana, viitamas minevikule, olnule. Heegeldatud pitskardin akna ees, madal maja keset loodust. See võib olla nii kevad, sügis kui ka talv. Kuivanud kõrred ja äraõitsenud heinad kui mälestus möödunud suvest lume seest rootsudena välja turritamas. Vaade aknast õue. Meenub üks lapsepõlvkodu ja meeltes elustuvad episoodidena ammu ununenud pildid. See juhuslik foto on pannud mälu avanema, väikesed killud ammuste aegade kogemustest elustanud, äratanud, tagasi toonud. Kohtumised lumega, ilmastikuga, aastaegadega tutvumine. Lumi säten dab päikese käes hangede peal. Tutvusin lume erinevate omadustega, erinevate väljendusvormidega. Linnud, pekk, leevikesed tihased. Reejäljed talvisel teel hobusepabulatega. Kaugus, vaade kaugusse viib mõtted rändama, uitama olnul. Otsest sarnasust fotoga ei ole, on mingi seletamatu üleüldine sarnasus. Talv toob kevade, kevad toob suve ning suvi toob uue sügise ning talve. Palju aastaringe on möödunud. Kui õhus on kevade hõng, see on igal aastal sama ja jälle uus. See on juba nii palju aastaid kordunud, vana ja ikka uus, ikka sama eriline ja imeline, ei veel aina erilisem, väärtuslikum, sügavam ja rikkalikum, nagu vein, mille aroom muutub vananedes rikkamaks, sügavamaks, küpsemaks.

Lemmiklapsepõlvkodu, millest lahkumist ma kaua leinasin. Vaade köögiaknast õue maantee poole. Võru-Valga maantee. Ja üle maantee Musta jõe luht. Kalmused, toomingad, kadakad, vanad heinaküünid, põldmarjapõõsad ümber. Karjamaad ja külakari Musta jõe luhal. Meie lehm Kulla. Tore lehm. Suur, ilus, hele, kuldne ja väga intelligentne. Meid, lapsi saadeti mõnikord lehmale karja järele, koju tooma, aga lehm tõi hoopis meid koju... Episoodid lapsepõlvest. Vanaema. Koorisime kartuleid ja tegime kooke kahekesi. Lapsepõlve parim aeg. Männimets, liiv, kadakad. Raudteetamm väikese rongiga. Kitsarööpmeline raudtee. Käisin ka sõitmas mõned korrad. Koos vanaemaga Saru lauatehasesse. Ei mäleta miks vanaema seal käis, aga minu jaoks oli kõik toimuv seal nii uskumatult põnev. Tõstuk sõitis ringi, liikus hüpeldes ja nägi välja nagu rohutirts, tassis puitu ühest kohast teise, hoides saaki, kes seda enam mäletab, kas lõugade vahel või hoopis kõhu all. Lauavirnad, palgikoormad, värske puidu lõhn, suur-suur kraana, mis liikus rööbastel. Töö kihas justkui sipelgapesas.

Aia nurgas sipelgapesa. Kuklasepesa. Jälgisin sipelgaid töötamas. Sipelgatel olid tillukesed rajad, nad liikusid mööda neid radu edasi ja tagasi, kandsid männiokkaid. Väike sipelgas kandis endast palju suuremat männiokkast.

Ulvi tegi mulle väikese maja mudeli okstest, majja toad ning ka tillukese mööbli sinna sisse, kõik oli tehtud pisikestest oksatükikestest. Ta tegi mulle ükskord ka onni, ma istusin juba onnis, kui Ulvi sättis veel kardinat ette sellele.

Talvine tuul keelel ja näol selsamal õuel, tuisus langev lumi, hanged. Niiske külmus näol. Külm tuuline talveilm - see oli väga meeldiv tunne. Ja hilissügiseste lumemarfjade külm maitsetu maitse raagus okstelt aia ääres. Kuidas maitsevad külmad valged lumemarfjad sügisese raagus okstel. Ema rääkis lume lõhnast. Mina ei tundnud mingit lõhna. Imestasin, mõtlesin, et huvitav missugune on see lume lõhn, püüdsin ka nuusutada, kuid lumel polnud lõhna. Praegu tundub, et tundsin ikka, praegu küll tunnen. Kadakamarjad liivase männimetsa all. Õues uitamised. Põnevad väikesed kitsepabulad, millega mängisime. Tihtipeale saadavad lapsepõlves läbielatud sündmused ja vestlused meid ka täiskasvanuna. Toodi põrsas. Vaatasin, kuidas notsu sõi künast. Ta pani jalad künasse oma toidu sisse ja matsutas koledasti ning oli hirmus ablas. Väga veider ja inetu, ei mingeid kombeid. Aga oli nagu oli, üks teadmine või kogemus juures lapsele – et notsu siis ongi niisugune loom. Vasikas ei osanud ka ilusasti rahulikult süüa. Tema tampis, rapsis peaga ja luristas, ise peadpidi ämbris.

Olen õnnelik, et sain elada lapsena lihtsate ja ehtsate asjade keskel. Loodus ja loomad. Jõgi ja heinamaad. Külakari, Männid ja kadakad, seemed ja marjad metsas, mida ise sain korjamas käia. Hapukapsaste tegemine suurde tünni ja nende kinnitampimine suure puust nuiaga lauda juures karjaköögis.

Mustvalged hallid ribad vaheldumas värvilistega. Rütm. Lõigud ja ribad elust. Elu nagu noateral. Vaiksest ja rahulikust, tumedast ja süngest, elurõõmust, kurbusest, lootusetusest ja lootusest. Sünges sisaldab ka rõõmsaid, säravaid triipe ning rõõmus tumedamaid, hallimaid. Tekib kontrast, võrdlus, harmoonia. Üks täiendab teist ja laseb särada ning silma paista, hinnata nii üht kui teist. Maal kui elu. Kompositsioon. Punane on rohelise vastand, sinine kollase vastand ning hall elavdab roosat. See on elu, mida elame, igal oma lugu. Lootus peab alati olema ja jääma ning tunnel lõpust paistma valgus. Hoida end elu küljes, kui tuleb vaadata surmale silma. Kohtumised, mis ravivad, püüdlused, mis aitavad edasi. Kogemused, mis sind kujundavad, lihviivad, vormivad.

Vihmased päevad, hallid päevad, vares jalutab puu all, tormised ja tuisused päevad. Säravalged sätendavad talvepäevad, kui lumi sätendab hangedel, härmatanud okstel, kollased tihased siutsuvad punavale leevikesele seltsiks. Kevadine tärkav rohelus, mustad

porised sügisesed ööd. Lilled õitsevad kevadest sügiseni, olgu ilm milline tahes, vihmane, jahe, tuuline või soe ja päikeseline. Iga päev on kingitus, inimene samuti. Must, hall, valge, värviline. Ööd vahelduvad päevadega, kurvad hetked rõõmsatega. Valgus koos varjudega. Nagu tagasivaade, nagu edasivaade, siin ja praegu.

Nüüd kadund igavest ja minnu ni armsa aja ammugi. Me latse niikui essind linnu kik ilmalaanen laiali. Vanaemal oli teistsuguseid laule ka. Emä tegi mulle uvve vastse põlle põll oli pikke paeltega. Isa ei lubanud seda laulda. Ma ei saanudki teada, miks...

Kui vanaemaga kooke praadisime. Vanaema tegi sageli pannkooke biskviiditaignast. Ta nimetas neid tordikookideks. Vanaema tegi suurema koguse tervele perele. Ta andis minule ühe muna. Tegime munad katki, eraldasime rebu valgest. Kõigepealt tegelesime kollase osaga. Lisasime munakollasele lusikatäie suhkrut, segasime seda seni kuni segu helekollaseks muutus. Seejärel vahustasime munavalged, vanaema tegi tainast suures kausis, mina väikses. Segasime munakollased ja -valged kokku, lisades natuke jahu ning hakkasime praadima. Vanaemal oli suur pann, minul väike. Minu kook sai üsna plönn, vanaema koogid olid maitavamad. Sõin selle ikkagi ära. Omatehtud ju, oli nagu oli, üldse ei muretsenud-mõelnud, et nüüd läks pahasti. Kõik oli kõige paremas korras. Vanaemaga oli hea kõike koos teha. Ta ei sundinud, tänitanud, hurjutanud, et miski pole piisav. Tema tegi ja mina samuti.

Meenus ka üks täiesti teistsugune episood. Olin umbes sama vana, kusagil nelja-viie aastane. Olime peale sööki emaga köögis. Vanas hallis köögis maakividest pörandaga. Hunnik nõusid, mis ootas pesemist, rasvased ka. Ema andis kaks sooja veega kaussi, üks pesemiseks, teine loputamiseks. Näitas, et selles kausis pesed lapiga, teises kausis loputad üle. Ja et nõude tagakülgedele tuleb kindalasti tähelepanu pöörata, hoolikalt puhtaks nühkida, muidu jäävad need tagant rasvaseks. Läks ära. Mina jäin üksinda pesema. Pesin üsna rahulikult ja mõnuga, hoolsalt, tundsin end hästi. Pesin tagaküljed, loputasin. Kui sain omadega valmis, tuli ka ema tagasi, vaatas üle, ütles laivalt, põlglikult, noh, jah on puhtad küll, aga kiita ma sind küll ei saa, sul läks nii kaua aega. Ei oodanudki kiitust, kuid niisugust hinnangut ei osanud ka oodata. Olin nõutu, veidi kohkunud, olin midagi halvasti teinud...

Vanaemaga oli teisiti – toimetasime kenasti rahulikult koos. Sellest piisas, elu oli hea, olin endaga normaalselt lihtsalt rahul, mul ei tekkinudki sellist küsimust – kas olen piisavalt hea. Mõtlen, kui viieaastasena sellistes tingimustes üksinda laari nõusid puhtaks pesin, kvaliteedi üle ju ei nurisetud, pidin olema järelikult täitsa osav ja tubli laps. Keegi ei saabu

siia ilma halbade kavatsustega, kõik tulevad õppima, tegutsema, nautima elu. Võib aga juhtuda, et keegi su varases eas paneb sind tundma väärtusetuna, tehes seda ehk enda meelest heade kavatsustega. Mahategeva suhtumise tulemusel hakkavad arenema kahtlused, ebakindlus, alaväärsustunne. Kaob julgus, tulevad ette ebaõnnestumised. Aja jooksul hilisemas elus võib omandada, leida kogemuste najal oskusi sellest halvast välja kasvada ning leida end taas.

Minu noorem vend sündis aprillis 1970 Valgas. Läksime koos isaga ja vennaga ema ja venda koju tooma. Valga linn oli punaseid loosungeid paksult täis – Lenin 100. Vend oli teki sisse mähitud, nägu oli kollakas, silmad pisikesed, poolkinni. Kollane toon kadus mõne päeva jooksul.

Ma hakkasin protsessi kirja panema, kuid mõte läks uitama omadele radadele. Kuidas siis kirjutada töö kokku? Mul ei olnud üldse algul plaanis mingit lapsepõlvejutustust teha. Need pildid tekkisid ootamatult, tulid omatahtsi. Siis kas äkki ikka oleks võimalik protsessi ja neid kilde vaheldumisi kirjutada? Või kuidas eraldi? Pilt tegelikult koosneb samuti kildudest, kui niiviisi vaadata. Sest minu meelest essee kujul peaks nagu loos olema algus, lõpp, mingi areng, moraal, analüüs, kuid need on lihtsalt killud, mis võiks jääda ilma hinnanguta, kommentaarideta. Pilt tegelikult koosneb samuti kildudest, kui niiviisi vaadata.

Varsti on uus seminar tulemas. Seminarid on korraldatud parimate kavatsustega, kuid on osutunud minu jaoks mõnevõrra segavaks, raskendavaks faktoriks. Eelmise nädala pinge on langenud, uue nädala oma on kasvamas. Igal nädalal on tarvis näidata, kuidas töö on edenenud. Mul on raskusi keskendumisega. Kõike on korruga liiga palju. Mõtlen teostusele, see ei suju, nagu lootsin. Kirjaliku osaga on samuti konarlik. Teostuse osa ja mälu pilte on lihtsam kirjedada. Teoreetilises osas olen otsinud materjali kollaaži ja segatehnikate kohta, moodsa kunsti kohta, moodsa kunsti voolude kohta, milles kollaaži ja segatehnikaid on kasutatud, samuti kuntnike kohta, kes neid suundi ja tehnikaid on viljelenud. Mis teeb kollaažist suurepärase moodsa kunsti meediumi? Mida on võimalik kollaaži abil edasi anda, mille poolest on see tehnika asendamatu? Mis on selle tehnika fenomen? Materjali, infot on palju. Mäluga ja keskendumisega on raskusi. Loen ja kirjutan. Liiga keeruline, aju väsib, kõik läheb peas sõlme. Mida võtta, mida jätta. Aga muidu on kõik väga huvitav. Enda jaoks saan moodsa kunsti ajaloost, kujunemisest ja olemusest senisest palju parema ülevaate. Mis varem on mööda läinud

minust või millesse pole piisavalt süvenenud. Kõik, mis varem vahele on jäänud ning palju uut. Aga kuidas kogu sellest vinnast väike kompaktne peatükk kirjutada, ma veel ei tea.

Tegime vanaemaga kahekesi tärklist kartulitest. Riivisime, pesime, loputasime, kuivatasime. Kisselli tegime ka. Elasime maal, pood oli kaugel, raha polnud ka ülearu, lunisin limonaadi. Vanaema tegi mahlast morsi, segas juurde soodat, näed, see siin on limonaad. Jõin seda, kihises küll, natukene maitstes ka, polnud just paha, kuid sooda maitse oli tunda ja limonaad see kindlasti ei olnud.

Esimene pilt jääb mustandiks. Olen juba mõnevõrra kogemusi saanud, teine töö võiks nüüd tulla selline, nagu vaja. Lasksin trükkida jälle detailid. Lasksin kõike natuke muuta. Lõuendiosa soovisin veel natuke heledamat. Roosidetailid natuke soojemates erksamates toonides, uusi notsusid samuti. A0 lehele mahub mitmeid erinevaid valikuid proovimiseks. Tõin poest uue papi, mille jälle hoolikalt mitu korda kruntisin. Alustasin taas roosidest. Lõikasin kõik ribad välja, et neid proovida mustandtöö peal ja võrrelda. Proovisin ka uue lõuendi kõrval neid, tundus päris hea. Uus lõuend meeldis mulle rohkem, oli heledam, algul veel natuke kartsin, et ehk sai liiga hele. Aga täpselt paras oli. Kleepisin roosid papile ning lõuendipildi samuti. Jaa, see oli see, mida otsisin. Täpselt! Nagu oleks hinge sisse võtnud. Mustand vist jääbki pooleli, sellel saan veel katsetusi – plätserdusi teha.

Edasi maalisin triibud, ei hakanud esialgu kasutama neid tükke, mida varasemalt prooviks lõuendile tegin. Neid saaks kasutada hiljem varuvariandina, kui maalil peaks miski ebaõnnestuma, et saaksin ebaõnnestunud kohad üle kleepides välja vahetada. Triipe ja abstraktset hakkasin tegema kihtide kaupa, kasutasin piirjoonte eraldamisel teipe. Kuivamine võttis taas aega, kuigi soovisin kiiremini jätkata. Ei kannatanud oodata, sest tahtsin juba valmis tulemust näha. Vaid esimese kihi tegin akrüülvärviga, edasi jätkasin õlivärviga.

Vahepeal tegin veel mitmeid proovitükke. Punase riba jaoks tahtsin katsetada veidi erinevaid toone, et hiljem neist sobivaim välja valida (Foto 4; 5). Samuti katsetasin veel pahtliga. Kuna mul oli mure, et kuidas tekitada seda väga vajalikku parajalt struktuurset pinda, siis otsustasin proovida kuivatada sedasama pahtlit, et teha sellest puru ja tükke, et need hiljem segu sisse lisada. Kui võrdlesin kuivanud pahtli tooni aluspinna tooniga, avastan, et need toonid klappisid täiuslikult, ma ei pidanud enam otsima, kuidas aluse ja pahtli toone ühtlustada. Ja kuivanud pahtlitükkide segusse lisamise abil sain täpselt õige faktuuri kätte. Kuid kahjuks hakkas LR-pahtel kuivades oma mahtu kaotama, tulemus ikkagi ei kõlvanud, sest jäi liiga lamedaks. Sellepärast kavatsesin kasutada kipspahtlit, sest see ei kuiva kokku. Taas pidin minema poodi. Kartsin, et ma ei saa seda pahtlit päris sobivas toonis, nagu oli LR. Sel juhul pean ikka hiljem üle värvima. Poes otsustasin ümber, ostsin hoopis ühe tsemendil ja poümeeridel põhineva. Aga see oli halvasti voolitav, ei lasknud ennast mööda pinda pikalt edasi tõmmata. Segasin LR pahtli sekka marmorjahu, lisasin segusse ka PVA liimi, aga ikka jäi kuidagi valel viisil koredaks. Kartsin, et kui liimi saab palju, võib segu kuivades pragunema hakata. Siis segasin kokku LR pahtli, marmorjahu, liimi ja kruntvärvi. Värvil lisamisega leidsin parema konsistentsi, viskoossuse, voolitavuse. Nagu ette kujutanud olin, mida lootsin, seda päriselt leida ikkagi veel ei õnnestunud. Tegin selle seguga, mis oli.

Foto 4. Punase värvi valimine.

Foto 5. Punase värvi valimine.

Olen praegu omadega nii kaugel, et kui viimane paks värv abstraktsel osal piisavalt kuiv, et kannatab serva teibi kleepida pinna kaitseks, sai notsu valitud ja kinnitatud PVA liimiga. Katsin notsu kinni ja hakkasin pahteldama. Pahtlile tuli hiljem veel ka lillat tooni triip. Pildil on palju liikumist, erinevad pooldiagonaalsed suunad, need pidid omavahel sobima ja harmoneeruma. Mu pildil ongi kõige olulisemad rütm, liikumine ning värviharmonia. Vaja oli leida õige tasakaal intensiivsuse ja koguse vahel

Kõige maalilisem ilusam ümbrus, loodus, keskkond, kus olen kunagi elanud. Kirik, kirikukell aeg-ajalt helises, vana kõrtsihoone tee ääres, kus asus pood ja surnuaed madala maakividest müüriaga. Hargla haigla. Kolhoosi ait, laohoone, kus tuvid kruutasid ja kudrutasid. Tee ääres suur vändast ümberaetav käi, kõik soovijad said midagi teritada, kirvest, nuga, vikatit.

Väike ojakraav maja taga. Vanaema pesi õhtuti meid õues kausis, nühhkis kareda harjaga katkisi jalgu, meie karjusime, aga tema ei andnud armu.

Kollaažiajaloost, kunstiliigi kujunemisest ja olemusest, mulle enim meeldinud kunstnikest

19. sajandi lõpuks olid maailmas hakanud toimuma kiiremad muutused, varasem kujutav maalikunst ei olnud enam piisav paljude kunstnike jaoks. Kunst muutus üha enam töö avastamise viisiks, peegeldas ühiskonnas toimuvaid arenguid ja muutusi.

Kollaaž kerkis esile 20. sajandi algul. Selle töid moodsa kunsti ajalukku kubistid, eelkõige Pablo Picasso ja George Braque, kes hakkasid kleepima oma piltidele argiesemeid. See tehnika muutus meelisvahendiks neile, kes soovisid deformeerida reaalsust. Kõige enam haalus kollaaž ehk dadaistide ja sürrealistide taotlustega, võimaldades rõhutada teadvuse ja reaalsuse katkendlikkust ning irratsionaalset ja irreaalset aspekti. Piltide ja muude esemete välja lõikamine oma algsest kontekstist ning asetamine uude olukorda võimaldab saavutada absurdse efekti. Picasso ja Braque'i ning neid jälgivate kollageistide jaoks oli kunsti roll pigem kajastada elu, mitte ainult seda dokumenteerida. (1)

Kunstileksikonide definitsiooni järgi tuleb mõiste kollaaž prantsusekeelsest sõnast *coller* – liimima, kleepima. See on kunstitehnika, mis kasutab erinevaid juhuslikke valmismaterjale ning väiksemaid „leitud objekte”, monteerides neid samale tasapinnale. (2)

Kollaaži põhiprintsiip siiski ei ole mitte kleepimine, seoste katsetamine erinevate nähtustega. Siin suhtlevad üksteisega ideed (1).

Kollaaž on mitmemõõtmeline ja interdistsiplinaarne: kunstlikud korra süsteemid, intuiitiivne arusaam sellest, kuidas maailma võiks kokku panna. Vaatajalt või lugejalt hiljem nõutav dekodeerimine on intellektuaalne ja emotsionaalne väljakutse, see viib vaataja uude reaalsusse. (1)

Kollaaž oma kahekümnenda sajandi manifestatsioonis käsitles sisuliselt kohtumisi ja kõrvutamist, ümberpaigutamist, häirimist ja dekonstrueerimist, esindades samal ajal heterogeensete elementide vahelise dialoogi ja sünteesi võimalust. (1)

Kollaaži kasutamine võimaldas leida viisi, kuidas asju selgelt näha, neid teisiti, isegi petlikult esitada ja millestki rääkida, ilma et oleks vaja kõike selgesõnaliselt välja öelda. (1)

See omakorda võimaldas kollaažil õitseda ja pakkuda esimesi universaalseid tehnilisi vahendeid ametlike uuenduste, kriitiliste avastuste ja uute loominguliste ideoloogiate väljendamiseks, mida uurivad kubismiga algavad liikumised ja mis hõlmavad dadat,

sürrealismi, modernismi, futurismi, ja konstruktivismi, aga ka abstraktset ekspressionismi, eksistentsialismi ja popkunsti. (1)

Kollaaži tehnika võimaldab kiiresti töötada, kiiresti näidata, annab mitmetahulised, mitmekihilised väljendusvõimalused. Tuttavate piltide või objektide abil manipuleeritakse vaataja meelte ja alateadvusega. Võimaldab jätta palju lahtisi otsi ja küsimusi, tekitab seoseid. (1)

Kollaažil on võime edastada väga põhjalikke ideesid, nii veidraid kui ka poetilisi. See on piiramatult jutustamise vahend. (3)

Kollaaž sarnaneb teatrile. Lõuend kui lava, kus laval mängitakse erinevaid lugusid. Kus kompositsioonelemendid ühendavad teadlikku ja alateadlikku maailma, võrdlevad ning vastandavad neid. Kohtuvad fantaasia ja reaalsus. (3) Komponendid hakkavad omavahel mängima. Tükid hakkavad paika asetuma sageli üsna üllataval viisil. Leitud kokkusattumused võimenduvad ja väljendavad midagi enam kui nende osade otsest summat. See on väga maagiline. Fragmendid hakkavad üksteisega uut moodi suhtlema. (3)

Pildid on algsetest allikatest eraldatud, kollaaži luues liidetakse need uuesti teistmoodi kokku. Tõenäoliselt suunavad kompositsiooni loomist juhuslikkus ja alateadvus. Leian piltidest järelikult mõne seose või sarnasuse endaga, iseenda alateadliku olemusega. See võib olla mingi meenutus alateadvusest. Kompositsiooni osad muutuvad justkui arhetüüpideks. Kuidas teised inimesed neid arhetüüpe tõlgendavad, missuguseid vihjeid need teistele annavad? Vaatajad leiavad nendest omaenda isiklikud jutustused. (3)

Pildid võivad muutuda mitmetähenduslikeks, omandavad uue alatoonid kompositsioonis. Iga asi võib tähendada mida iganes. Tegelasid võivad muutuda kelleks tahes. Sama asi võib saada erinevatel pildidel erineva tähenduse. Siin on tõelised või tuttavad objektid nii samas kui uues võtmes ning tähenduses. (3)

Kollaaž annab võimaluse uue liikumise, uue perspektiivi ning uue dünaamika loomiseks, unenäoliseks kujutluseks, teeb võimalikuks, et vaataja kujutlus täidab ise lüngad ja ruumi ning loob omale meeltesse endaga seostuva isikliku loo. Vaataja subjektiivsus muutis nad osaks kollaažikontseptsioonist (3)

Kommunikatiivsus, suhteline pretensioonitus, „kõrge kunsti“ elitaarse maigu puudumine ja vabastav iroonia, mis on sageli suunatud iseendale. (2)

Erinevad (reaalsuse) fragmendid ja tähenduskihid ongi kollaaži põhiomaduseks. (2)

Suurepärane vahend unenäoliste maailmade loomiseks.

Kollaaž võimaldab saavutada soovitud tulemust ka ilma virtuoosse maalimisoskuseta, pealegi kulub selle teostamisele tunduvalt vähem aega, mis lubab oma ideid kiiremini ellu viia, taastada visuaalset tervikkust, ideaalse pildiruumi illusoorust (3)

Andres Tolts: Argised objektid astuvad lõuenditel dialoogi kunstniku sisemaailmaga ning tulemuseks on puhas esteetika või täiuslik harmoonia, mida Tolts kogu oma loomeaastate vältel peatumatult otsis. Tolts seisis selle eest, et tuua esile visuaalse kujundi eriomane kõnekus, ning pidas kunsti ülesandeks inimeste visuaalse tundlikkuse arendamist (4)

Mall Nukke: dekoratiivne, esteetiline, sarkastiline. (5)

- Mind isiklikult köidavad suuremad dekoratiivsed pinnad, värvid. Jään neid tihti vaatlema. Kollaažilikkus on minu jaoks väga võluv. Pilt ei pea olema otseselt kollaaž, vaid kollaažilikkus selles. Mahutab palju, kajastab ja pajatab palju. Kõik ideed väärivad kajastamist, käsitlemist. Minu jaoks ei alga kollaaži kavandamine sellest, et teadlikult soovin esitleda mingeid ideid, tahan teadlikult midagi väljendada, öelda. Kui ma hakkam dekoratiivset pilti tegema, siis hakkab see pilt kandma end ise. See oli ka minu jaoks avastus. Sellepärast mainiksin James Rosenquisti, Tom Wesselmani ning Martial Raysset. Võlub popkunsti võime näidata väheste vahendite abil palju. (6)

Kokkuvõte

Jäin oma pildi, töö tulemusega ise rahule. Pilt koosneb ribadest ja kildudest, samamoodi nagu ka kirjalik osa. Sain senisest märksa laiemat, sügavamat ülevaate ja teadmised moodsast kunstist. Varasemad teadmised sellest olid pinnapealsemad, lünklikumad. Armastan seda aina rohkem. Tunnen isiklikku sidet. Räägin kollaažist, kuid mõtlen selle all nii kollaaži kui segatehnikat. Kollaažilikkust. (Lisa 1; Lisa 2)

Kui alustasin lõputööga, tahtsin teha mingit maali. Pildi tegemine oli lihtne osa. Ei kujutanud üldse ette, millest kirjutada. Aga nii see tuli. Ma olen alati arvanud, et pilt peaks rääkima enda eest, mingit romaani selgituseks ei ole vaja. Las vaataja otsustab. Et hea töö ei vaja liigseid kommentaare.

Kujutasin ette, et segatehnika on palju lihtsam, kiirem, kuid tegelikkuses oli minu jaoks päris keeruline ja aeganõudev. Ma sain juurde palju väärtuslikke kogemusi. Ma kavatsen kindlasti samaga jätkata. Mul on juba olemas mõned kavandid. Jätkates muutun osavamaks. Tehnika on väga põnev, põnevam kui maalimine. Pidev leiutamine, katsetamine. Tulemus toob rõõmu. Ma ei soovi maailmaga riielda, pigem otsin harmooniat elust ja inimestest.

Avaneb järjest palju erinevaid valikuid, võimalusi, teetsi, tekib ideesid ja näen lahendusi teostuseks. Juba tekib uusi ideesid. Kui on komponeerimisoskus, värvitunnetus, meeled. Tehniliseks teostuseks on palju valikuid ning võimalusi. Kui ei oska hästi üht, saad teisiti. Kõik vahendid ja võimalused on lubatud. Ei ole nii, et kui hästi ei oska maalida, jääbki tegemata. Nõrkused annab tugevuseks muuta selle tehnika abil. Ma arvan, et järgmine töö juba valmib märksa vähema vaevaga. Annab tööle uue kvaliteedi, uue mõõtme, uue struktuuri. Kui hämmastavalt rikkalikud on võimalused kollaažis ning segatehnika võimalused ammendamatud. Kavatsen seda ka edaspidi vähemalt mõnda aega kasutada, viljeleda.

Lugesin läbi väga palju materjali. See avardas palju minu teadmisi ja moodsa kunsti olemuse mõistmist. Otseselt aga kasutasin allikaid töös väga vähe, referentsidena.

Enda kohta õppisin, et mulle näib olevat omane teha läbi palju ebaõnnestunud katseid enne, kui jõuan õigeni. Võin kasutada kunstitegemist mõistmise tööriistana. See on protsess, mis võimaldab mul mõelda minevikule ja kaaluda uusi edasisi võimalusi. Ma ei tea, mis mul siiani on, ja ma ei saa täielikult aru, kust ma pärit olen, kuid loodan, et kunstitegemine aitab mul leida oma tee. Ma teen kunsti, et selgitada endale ja teistele, kuidas leida meie ümber ilu.

Ma arvan, et see on elukestev õppimis- ja avastamisprotsess. Ja olen sellest vaimustuses, et leida end kunsti alal.

Summary

Good Things

My dissertation is a mixed technique painting “Good Things” , the dimensions of the painting are 160 x 106 cm.

Ideas come to my mind during the design process when creating a composition. I design a collage. I search, select and categorize images that seem interesting or attractive to me. Then I combine and connect them and create a new reality. The result is primarily decorative and spectacular, but there is also a narrative. This may be my way of making contact with my subconsciousness. The story of this painting took me back to my childhood, evoked many dormant memories, brought out fragments I had lost. The image reflects these memories and connects them with the present.

The painting has been made after a pre-designed layout using mixed media. Mixed media adds opportunities to create impressions. The media used are collage, digital print on canvas, photos, painting, lasering, impasto.

The written part of the work is also designed as a collage. I write about myself, becoming an artist, fragments of memory, and collage techniques. Like my picture, the written part of the work is composed of complementary fragments: passages from the work process, memories, techniques used, experiments, searches, and collage in modern art.

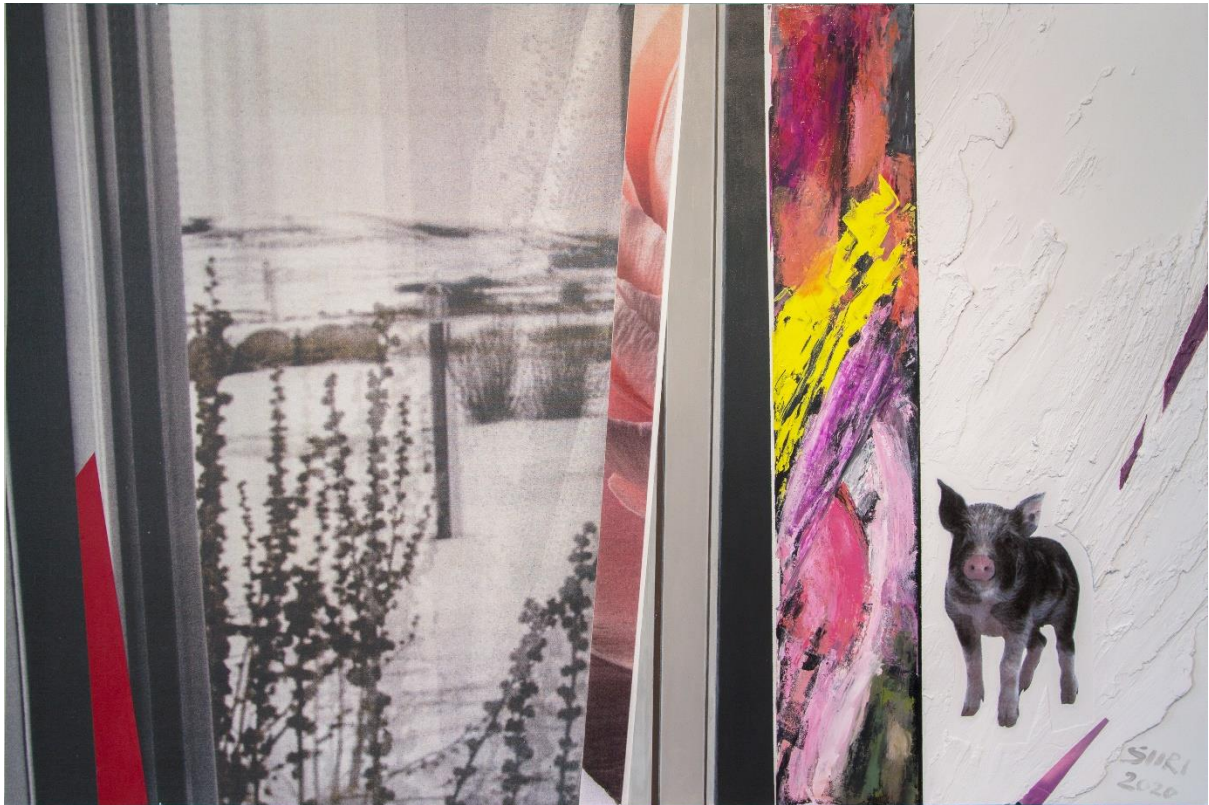
During the process I read a lot of books which broadened my knowledge and understanding of the nature of modern art.

I expected mixed media to be much simpler and faster, but in reality it was quite complicated and time consuming for me. I gained a lot of valuable experience. I definitely intend to continue making similar works. I already have some designs. As I continue, I become more skilled. The technique is very exciting, more exciting than painting, and includes continuous invention and testing. The result brings joy.

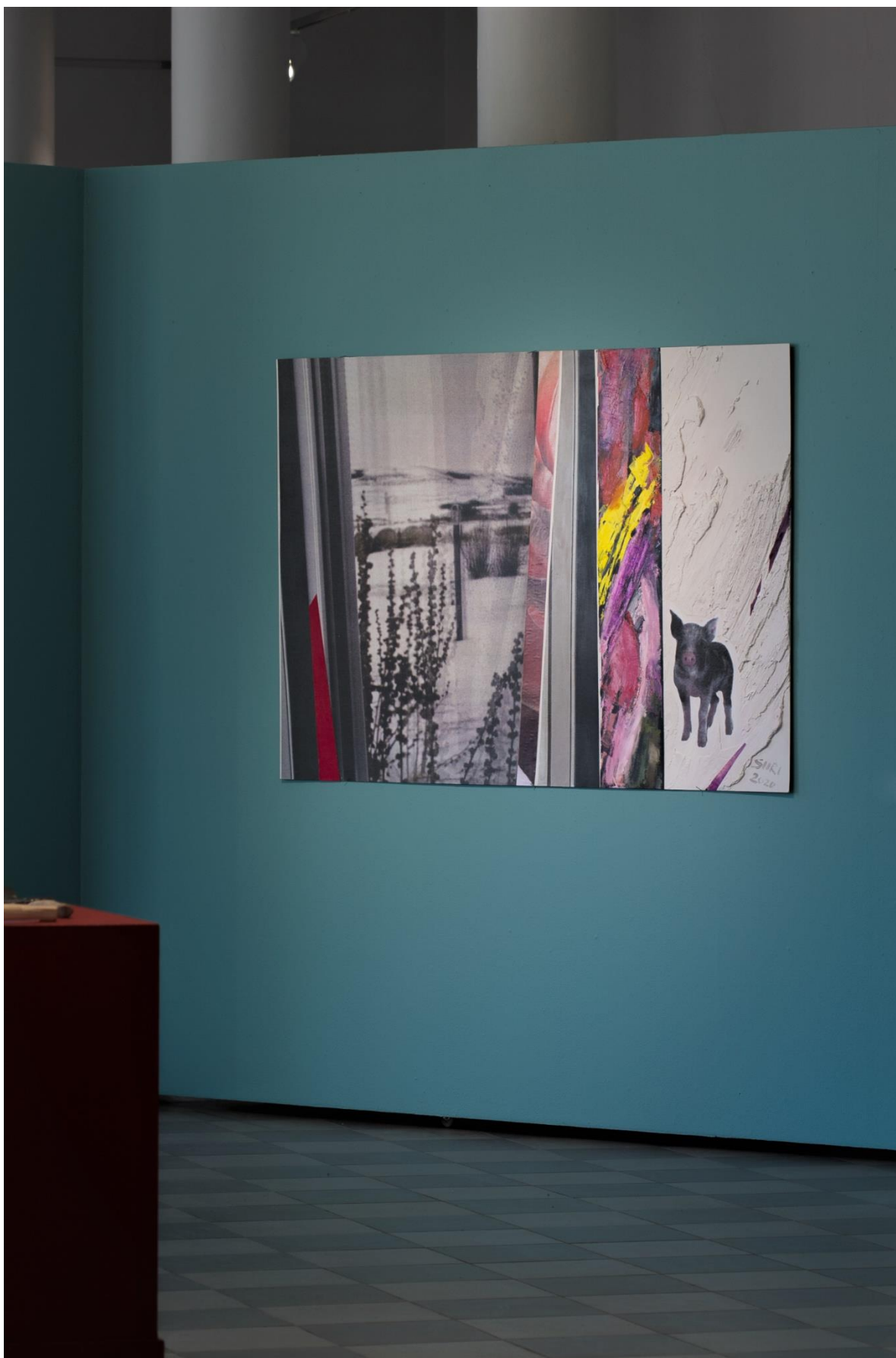
Allikad

1. Rona Cran- Collage in Twentieth-Century Art, Literature, and Culture_Joseph Cornell, William Burroughs, Frank O`Hara, and Bob Dylan-Ashgate Pub Co (2014)
2. <http://artishok.blogspot.com/2010/01/kirjuta-kokkuvote-siia-kollaazist.html> /26.05.2020
3. Danielle Krysa (Author), Anthony Zinonos (Foreword)- Collage Contemporary Artists Hunt and Gather, Cut and Paste, Mash Up and Transform- Chronicle Books (2014)
4. <https://eaa.ee/andres-tolts-70-malestusnaitus-tallinna-opetajate-majas> /26.05.2020
5. Nukke, Mall, Kollaazid. Menu Kirjastus. 2009,
6. Lynton, Norbert. Moodsa kunsti lugu. Kirjastus ja aastaarv

Lisad

Lisa 1. Valimis maal "Head asjad".

Lisa 2. Maal "Head asjad galeriis "Noorus"